

Zgodovina muzejev – J. V. Maranto

T4.S2.TN. B6.V1.P1

Pozdravljeni, naj vas popeljem na ogled. Dobrodošli v muzeju muzejev. Skozi zgodovino nas spremljajo že več kot 2000 let. A niso bili vedno takšni, kakršne poznamo danes. Zgodovina muzejev je dosti starejša in dosti bolj nenavadna, kot si lahko zamišljate. Začeli bomo tu v starogrškem krilu. Beseda muzej prihaja iz grške besede *museion*, kakor so imenovali svetišča Muz, boginj umetnosti in znanosti. Častilci so jih prosili, naj varujejo učenjake in navdahnejo tiste, ki so tega vredni. Svetišča so bila polna kipcev, mozaikov, zapletenih znanstvenih naprav, pesniških in literarnih napisov ter drugih darov, s katerimi so se želeli smrtniki pokazati vredne božanskega navdiha.

Prihajamo v mezopotamsko krilo. Prvi muzej je bil ustvarjen leta 530 p. n. št. na ozemlju današnjega Iraka. Prva kustosinja pa je bila kar princesa. Ennigaldi-Nanna je začela zbirati in shranjevati mezopotamske starine v svojem domu E-Gig-Par. Ko so arheologi izkopavali na tem območju, so odkrili na desetine eksponatov, urejenih v vrste in z glinenimi oznakami v treh jezikih. Njene zabave so morale biti prav zanimive.

Navado zbiranja in razstavljanja nevsakdanjih predmetov so začeli posnemati, kot vidite tu v krilu, posvečenem rimskemu imperiju. Zakladnice politikov in generalov so bile polne vojnega plena, v cesarskih menažerijah pa so javnosti ob posebnih priložnostih, na primer gladiatorskih bojih, razkazovali eksotične živali. Kot vidite, imamo tu leva – in gladiatorja. No, hišnik je menda nekje v bližini.

Gremo brž naprej. Naslednja stopnica v razvoju muzejev je bila renesansa, ko so se začeli ljudje po skoraj tisočletju zahodne nevednosti znova zanimati za preučevanje naravnega sveta. Kabineti čudes (po nemško *Wunderkammern*) so bili zbirke predmetov, v katerih so na ogled postavljene najdbe tvorile neke vrste otipljivo enciklopedijo.

Vstopimo zdaj v to omaro. Kar naprej! Pazite na plašče. Obiskali bomo Wormov kabinet čudes. Med najbolj znanimi kabineti velja omeniti tistega, ki ga je posedoval premožen prirodoslovec, starinar in zdravnik iz 17. stoletja, Ole Worm. Zbiral je naravne primerke, človeška okostja, starodavne runske zapise in najdbe iz Novega sveta. V drugih kabinetih čudes lahko najdete genetske spačke, drage kamne, umetniška dela, relikvije in zgodovinske ostanke. Ojej! Tega se pa raje ne dotikajte. Kabineti so bili zasebna last, postavljeni v zasebnih domovanjih, urejali pa so jih njihovi lastniki – vladarji in aristokrati pa tudi trgovci in prvi znanstveniki.

Slišite potujoče orgle? V 40. letih 19. stoletja je podjeten mlad glumač po imenu Phineas T. Barnum odkupil nekaj znamenitih evropskih kabinetov čudes ter ustanovil Barnumov ameriški muzej v New Yorku – veličastno zmes živalskega vrta, predavalnice, muzeja voščenih lutk, gledališča in razkazovanja spačkov, ki je bil znan po svojih od povsod napaberkovanih prebivalcih: medvedih, slonih, akrobatih, velikanih, siamskih dvojčkih, morski deklici s Fidžija in bradati ženski, ob njih pa so bile na ogled sodobne naprave in znanstveni instrumenti.

Za javnost odprti muzeji so dokaj nov pojav. Pred Barnumom so bili prvi javni muzeji dostopni samo višjim in srednjim slojem, in to samo ob določenih dneh. Obiskovalci so morali na muzej najprej nasloviti pisno prošnjo za vstop, ogledali pa so si ga lahko le v manjših skupinah. Pariški Louvre je slovel po tem, da je vstop dovoljen vsem, a zgolj trikrat v tednu. Muzeji, kakršne poznamo danes, so se začeli oblikovati v 19. stoletju. Ustanovljeni so bili Smithsonian in drugi, kjer se je dalo eksponate ogledati in preučiti in niso bili pod ključem. Ameriški muzeji so celo naročali poskuse in najemali

raziskovalce, ki so jim iskali in prinašali vzorce iz narave. Muzeji so tako postali središča učenosti, umetniških dosežkov in znanstvenih odkritij. To obdobje pogosto imenujemo era muzejev.

Dandanes so muzeji odprti vsem, so središča učenja in raziskovanja, vse bolj pa postajajo ustanove praktičnega izkustva. Vseeno je še vedno aktualno vprašanje, kdo si jih lahko ogleda. Marsikateri bodoči učenjak, umetnik ali prejemnik božanskega navdiha si namreč ne more privoščiti cene vstopnice in potešiti vedoželjnosti. Vsem hvala za obisk, preden odidete, izvolite še v našo odlično prodajalno spominkov.